

УДК 340.142

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.28>

ПРИРОДА ТА МЕЖІ СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Ляшко Д.В.,

*адвокат, керуючий партнер адвокатського об'єднання «Істина»,
аспірант Національного університету водного господарства**та природокористування*

ORCID: 0009-0005-0989-2839

e-mail: d.v.lyashko@nuwm.edu.ua

Ляшко Д.В. Природа та межі судової правотворчості.

Статтю присвячено дослідженню фундаментальної проблеми правознавства – співвідношенню судового тлумачення та судової правотворчості. Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення ролі судді в умовах трансформації національної правової системи пов'язаною з її інтеграцією в європейський правовий простір. Крізь призму переходу від класичної позитивістської парадигми до доктрини верховенства права досліджено роль суду у створенні правової реальності. Обґрунтовано необхідність відходу від вузького розуміння ролі суду виключно як «вуст закону» на користь моделі активного суб'єкта інтерпретації.

Розкрито тезу про те, що судове тлумачення є механізмом адаптації права до мінливих суспільних запитів. Доведено, що судове тлумачення виступає не лише технічним засобом з'ясування змісту норми, а є інструментом подолання правової невизначеності. Запропоновано розглядати цей процес як динамічне «відкриття» права, що забезпечує сталість правової системи при збереженні її гнучкості. Проаналізовано наявні в юридичній доктрині підходи до інтерпретації феномену судової правотворчості, яка виникає на межі заповнення законодавчих прогалів, подолання колізій та вирішення виключних правових проблем. На основі аналізу наукових підходів виявлено потенційні ризики впливу надмірної судової правотворчості на правову визначеність.

Виявлено дуалістичний характер правових позицій Верховного Суду, яким, попри відсутність офіційного визнання судового прецеденту фактично притаманні ознаки м'якої нормативності. З'ясовано, що правові позиції вищих судових інстанцій не лише розтлумачують зміст права й доповнюють його, розкриваючи та формулюючи додаткові стійкі алгоритми правозастосування.

Аргументовано, що межа між тлумаченням і правотворчістю має визначатися межами правової визначеності, принципом «судової стриманості», та безумовним пріоритетом захисту прав людини над формальним законодавчим текстом. Обґрунтовано бачення судової правотворчості, як виключної властивості правосуддя, що виникає у випадку, коли забезпечення фундаментальних прав людини та справедливості переважає вимоги принципу поділу влад. Дослідження проведено з застосуванням методів філософської герменевтики, системно-структурного аналізу та порівняльно-правового методу, що дозволило проаналізувати судове тлумачення як багаторівневий процес. Наукова новизна дослідження полягає у поєднанні теоретичних засад правової герменевтики та аналізу актуальної процесуальної практики вищих судових інстанцій.

Ключові слова: *судове тлумачення, судова правотворчість, правозастосування, правова визначеність, верховенство права, правова позиція.*

Lyashko D.V. The nature and limits of judicial law-making.

The article is devoted to the study of a fundamental problem of jurisprudence – the correlation between judicial interpretation and judicial law-making. The relevance of the topic is driven by the necessity to rethink the role of the judge amid the transformation of the national legal system associated with its integration into the European legal space. Through the lens of the transition from the classical positivist paradigm to the doctrine of the rule of law, the role of the court in creating legal reality is explored. The necessity of a shift from a narrow understanding of the court's role exclusively as the «mouth of the law» (*la bouche de la loi*) in favor of a model of an active subject of interpretation is substantiated.

The thesis is elaborated that judicial interpretation serves as a mechanism for adapting the law to changing social demands. It is proven that judicial interpretation acts not only as a technical means of clarifying the content of a norm but also as an instrument for overcoming legal uncertainty. It is proposed to view this process as a dynamic «discovery» of law, ensuring the stability of the legal system while maintaining its flexibility.

The article analyzes existing approaches in legal doctrine to the interpretation of the phenomenon of judicial law-making, which arises at the junction of filling legislative gaps, overcoming conflicts of laws,

and resolving exceptional legal problems. Based on the analysis of scholarly approaches, potential risks of excessive judicial law-making and its impact on legal certainty are identified.

The dualistic nature of the legal positions of the Supreme Court is revealed, which, despite the lack of official recognition of judicial precedent, are effectively characterized by signs of «soft normativity.» It is established that the legal positions of higher judicial instances do not merely clarify the content of the law but also supplement it, revealing and forming additional stable algorithms of law enforcement.

It is argued that the boundary between interpretation and law-making should be determined by the limits of legal certainty, the principle of «judicial restraint,» and the unconditional priority of protecting human rights over the formal legislative text. The vision of judicial law-making is substantiated as an exceptional property of justice, arising when ensuring fundamental human rights and equity outweighs the requirements of the principle of separation of powers.

The study was conducted using the methods of philosophical hermeneutics, systemic-structural analysis, and the comparative legal method, which allowed for the analysis of judicial interpretation as a multi-level process. The scientific novelty of the study lies in the combination of the theoretical foundations of legal hermeneutics and the analysis of the current procedural practice of higher judicial instances.

Key words: judicial interpretation, judicial law-making, law enforcement, legal certainty, rule of law, legal position.

Постановка проблеми. Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю осмислення правової дійсності зумовленої перехідним пострадянським періодом становлення національного судочинства, визнанням практики європейських судів джерелом права та наданням Верховному Суду повноважень формування правових позицій, яким притаманні ознаки м'якої правотворчості. Сама можливість цього поставила перед науковою спільнотою низку складних запитань: чи є тлумачення закону виключно процесом з'ясування волі законодавця? Де проходить межа між тлумаченням закону і створенням нової норми права (судовою правотворчістю)? Як забезпечити правову визначеність в умовах динамічної зміни судової практики?

Метою дослідження є ґрунтовний аналіз поняття судового тлумачення як самостійної правової категорії, дослідження його гносеологічної природи, форм прояву та впливу на правозастосування. Для досягнення цієї мети, ми з'ясуємо: якою є роль та функції суду в реалізації та формуванні права; яким чином судове тлумачення та судова практика впливають на правозастосування; чи містить судова діяльність елементи правотворчості, і чи здатний суд формувати правові норми.

Методологічну основу дослідження становлять герменевтичний підхід, системно-структурний метод та метод порівняльного правознавства.

Стан опрацювання проблематики. Дослідження базується на комплексному аналізі правової доктрини та судової практики, що дозволило сформулювати цілісне розуміння поняття судового тлумачення, його змісту та місця у системі правозастосування.

Феномен судового тлумачення та судової правотворчості досліджувався багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями: М. Козюброю, О. Копитовою, Ю. Матвеевою, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, С. Погребняком, Д. Присяжнюком, Д. Скрипник, Н. Слотвінською, С. Шевчуком та ін. Віддаючи належне значенню їх наукових праць слід констатувати, що питання щодо місця судового тлумачення у національній правозастосовній практиці досі не розкрито повністю, що зумовлює доцільність проведення наукових досліджень у цьому напрямку та підтверджує їх актуальність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку правової системи України свідчить про існування фундаментальних змін, що зачіпають онтологічні основи правосуддя. Ми спостерігаємо остаточний відхід від позитивістської парадигми «логічної замкненості» права, яка стверджувала, що в законі можна знайти відповідь на будь-яке запитання, а суд розглядався лише як механічний ретранслятор волі законодавця до нової моделі, заснованої на ідеях верховенства права, у якій суд виконує активну інтерпретаційну чи навіть правотворчу функцію.

У радянській правовій доктрині панував підхід, згідно з яким діяльність суду зводилася до логічної операції підведення обставин справи під абстрактну гіпотезу норми закону. Суддя був виключно елементом механізму забезпечення формальної законності. Тлумачення ж судом норм полягало виключно у з'ясуванні того, що хотів сказати законодавець, без здійснення критичної оцінки змісту закону щодо його правомірності чи справедливості.

Із здобуттям незалежності розпочався складний еволюційний процес пошуку нової ідентичності. Прийняття Конституції закріпило принципи верховенства права, водночас судова практика ще тривалий період рухалася за інерцією позитивізму.

Наразі ж, у зв'язку із обранням Україною шляху до європейської інтеграції, взяття зобов'язання враховувати рішення Європейського суду з прав людини (надалі ЄСПЛ) з його ідеалами верховен-

ства права, створенням Верховного суду з наділенням його повноваженнями формувати обов'язкові до врахування правові позиції, судочинство набуло рис «м'якої правотворчості». Суд отримав змогу відійти від шаблонного застосування законодавчих приписів до здійснення розширеного тлумачення та пошуку їх істинного смислу. Судове тлумачення стало способом «оживлення» норми, шляхом її адаптації до динаміки суспільних відносин. Практичний розвиток судового тлумачення поступово змінив напрямок з простого відтворення судом волі законодавця до усвідомленого застосування права, виходячи з того, яким воно мало б бути, якою є легітимна ціль регулювання з міркувань справедливості. Тож питання суті судового тлумачення та можливості судової правотворчості поступово перетворилося на об'єкт гострих юридичних дискусій.

Ідея судової правотворчості своїм корінням сягає часів Стародавнього Риму, з преторським правом, що розглядалося як «жива» система норм створених магістратами (преторами) для доповнення, виправлення й розвитку права, щоб забезпечити його суспільну користь та адаптації до актуальних суспільних потреб. Така можливість стала фундаментом для розвитку права загалом, поєднуючи правотворчість з правосуддям. Ймовірно, саме можливість швидкої реакції норм на зміни суспільних відносин і зумовила цінність римського права, адже дозволила йому розвиватися залишаючись актуальним, зайнявши визначне місце у юридичній доктрині.

Разом з тим, державний лад переважної більшості країн сьогодні базується на ідеях Ш.Л. де Монтеск'є щодо поділу влад, згідно з якою умовою ефективного функціонування державного механізму є розподіл влади на окремі структурні елементи "гілки влади", з чітким визначенням повноважень кожної з них, забезпечення системи взаємного стримування і контролю та водночас, умов спільного функціонування для досягнення єдиних цілей. В межах відповідного устрою законодавець створює правові норми, виконавець втілює їх в життя, а суд гарантує їх застосування згідно з початковим задумом та загальними принципами верховенства права.

За ідеальних умов, ця система здатна діяти збалансовано: кожна гілка влади функціонує самостійно; повноваження органів не перетинаються; їх дії не суперечать один одному, а навпаки, доповнюють у взаємному русі до єдиної мети, спільних ідеалів правової держави. Проте, як і більшість теоретичних моделей, ця концепція вимагає наявності ідеальних умов, далеких від реальної мінливості життя, тож не завжди спроможна діяти ефективно під час вирішення конкретних нагальних завдань. У цьому контексті виникає фундаментальна проблема: як має діяти суд, якщо під час вирішення спору про право встановить існування правової прогалини: факт відсутності норми, чіткого нормативного врегулювання способу застосування права, або ж механізму його захисту. Ймовірно, судовий спір мав би бути зупинений до прийняття Законодавцем нормативних змін, спроможних заповнити правову прогалину. Водночас, оскільки реальному механізму законотворчості не притаманна оперативність змодельований нами спір залишався б невирішеним протягом невизначеного терміну, а порушене право не знайшло б свого ефективного захисту.

Відмова у правосудді через відсутність чи нечіткість закону визнається неприпустимою, адже звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина безпосередньо на підставі Конституції України, як норми прямої дії, гарантується. Процесуальні кодекси також містять пряму заборону щодо відмови у розгляді судової справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини. Об'єктивна неможливість миттєвого реагування законодавця на динаміку змін суспільних відносин зумовила необхідність надання суду, як потенційно досвідченому та свідомому об'єктивному спостерігачу, можливості прийняття рішення шляхом здійснення тлумачення та застосування загальних принципів права навіть у разі відсутності прямої законодавчої норми здатної врегулювати спір. Тобто можливість ухвалити рішення виходячи з загального розуміння права, його цілей, професійного відчуття справедливості та внутрішнього переконання. Ухвалюючи подібне рішення суддя вимушений не лише співставити правову норму з існуючим випадком, надавши йому правильної юридичної кваліфікації, а й визначити дійсний зміст правового регулювання, співставити цей зміст з вимогами верховенства права та справедливості. Безперечно, така діяльність суду є більш ніж простим застосуванням норми та може набувати рис м'якої правотворчості.

Описане, змушує нас задуматись над питанням: чи може суд чи будь-який інший орган, крім власне Законодавчого, створювати правові норми та подібні до них акти, в їх звичному для нас розумінні. З точки зору закону – безперечно ні. Офіційно можливість судової правотворчості заперечується а судовий прецедент не визнаються джерелом права в Україні. Статтею 75 Конституції України [5] передбачено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України. Згідно з ст. 124 Конституції України [5] в Україні здійснюється виключно судами. Тож можливість прийняття судом нормативно-правових актів не передбачена, а судова влада апріорі не наділена правотворчою функцією.

Аналізуючи цей спір, теоретик юридичного позитивізму Г. Кельзен у праці «Чисте правознавство» зауважує, що правда лежить десь посередині. Суди створюють право, а саме – як правило

– індивідуальне право, однак вони це роблять у межах правового порядку, що запроваджує законодавчий орган чи визнає звичай за правотворчий чинник... Судове рішення є продовженням, а не початком процесу створення права [3, с.281].

У роботі «Теоретико-правові засади судового правозастосування» О. Копитова аргументовано доводить, що судове правозастосування ґрунтується на синтезі типів праворозуміння. Відбувається перехід від розуміння тлумачення як технічної процедури до його сприйняття як глибокого когнітивного процесу встановлення «дійсного смислу» (істинного смислу) норми права [6, с. 2].

Ці міркування, крізь призму запропонованих Г.Г Гадамером [2] та М. Гайдеггером ідей філософської герменевтики дозволяють стверджувати, що розуміння норми закону є значно глибшим за односторонній акт «вчитування» її змісту. Воно постає як динамічний процес, у якому текст закону та його інтерпретатор перебувають у постійній взаємодії. Особа, що аналізує правову норму не просто знаходить істину, а конститує її у процесі тлумачення, поєднуючи норму минулого з обставинами сьогодення. Таким чином судове тлумачення, з огляду на його зміст та значення видається чимось більшим ніж просто спосіб застосування права.

Яскравими свідченнями цього твердження є випадки ухвалення судами рішень з обґрунтуванням своїх висновків вимогами аналогії права, зумовленими необхідністю заповнення правових прогалів, відсутністю чіткої практики правозастосування чи м'яким критичним аналізом змісту неактуальності чинної правової норми. Фактично судове тлумачення виконує три основні функції:

- Компенсаторну (заповнення прогалів),
- Адаптивну (приспонування норм до нових соціальних реалій)
- Уніфікуючу (забезпечення єдності правозастосування через позиції ВС).

Як вдало зауважив М. Козюбра, між судовим тлумаченням і правотворчістю межі настільки тонкі і рухливі, що їх більш-менш повна регламентація законом неможлива. У кращому разі законом можуть бути зафіксовані лише загальні критерії - орієнтири, які суди брали б за основу під час визначення меж своєї інтерпретаційної і правотворчої діяльності. Основним же принципом такої діяльності має і надалі бути принцип самообмеження. Будь-яка судова правотворчість, а тим більше правотворчість у «складних справах», коли виникає потреба (необхідність) в ухваленні судового рішення, яке може викликати сумнів з позицій його відповідності принципу розподілу влади, таке рішення має прийматися тоді, коли, зваживши всі аргументи «за» і «проти», суд дійде висновку що захист права людини, яке є предметом його розгляду, неможливе без створення ним відповідного право положення нормативного характеру. Інакше кажучи, коли аргументи забезпечення прав людини виявляються вищими (переконливішими) в ієрархії цінностей за аргументи дотримання принципу розподілу влади в конкретній ситуації. Права людини це і є той базовий критерій орієнтир, який визначає межі судової правотворчості. [4, с. 46]. Науковець зазначає, що судова правотворчість є не аномалією, а радше іманентною властивістю правосуддя. На його думку, основний доказ правотворчої здатності судових органів полягає в їхній спроможності гарантувати справедливість навіть тоді, коли позитивний закон на це нездатний.

С.В. Шевчук зазначає, що судовою правотворчістю є результат здійснення судовою владою правотворчої функції у поєднанні з її правозастосовною та інтерпретаційною функціями у процесі розгляду конкретної справи, що міститься у сформульованих судом у мотивувальній частині рішення правоположеннях, які мають обов'язкову силу не лише для сторін у справі, але й для інших суб'єктів права відповідно до закону або в силу принципу ієрархічності судової системи (обов'язковість рішень вищих судів для нижчих) або в силу їх переконливості при розгляді аналогічних справ [10, с. 548].

Судова правотворчість робить правосуддя не індивідуальним регулятором суспільних відносин, а загальним, і вказані стандарти переходять від стану одиничного (вирішений казус) до стану загального (загальнообов'язкове правило для вирішення певного виду казусів). Саме судова правотворчість здатна наповнити право в його конкретних проявах не тільки ідеями, а й конкретним змістом принципів справедливості, рівності, свободи та гуманізму, адже завдяки використанню зазначених принципів при судовому розв'язанні конкретних правових спорів вони перестають існувати як абстракції, знаходячи своє безпосереднє втілення у правовідносинах [8, с. 265].

Для об'єктивності, доцільно зауважити що говорячи про можливість національної судової правотворчості більшість дослідників вказують саме на акти вищих судових органів: Верховного суду, Конституційного суду України. Зокрема, згідно з ст. 36 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Верховний Суд (надалі ВС) є найвищим судом у системі судоустрою України, завданням якого є забезпечення сталості, єдності судової практики та однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом [9].

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права та є обов'язковими для всіх суб'єктів

владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права (ст. 13 цього ж Закону) [9].

Подібні вимоги передбачено і більшістю процесуальних кодексів, згідно з якими при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, що у свою чергу визнається умовою законності та обґрунтованості судового рішення.

Постанови Верховного суду фактично набувають статусу норми права, яку зобов'язані застосувати суди нижчих інстанцій у разі вирішення подібного спору. Прийняття ж судом першої чи апеляційної інстанції рішення без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду є самостійною підставою для перегляду та скасування рішень.

Відповідно до ст. 150 Конституції України Конституційний Суд України ухвалює рішення, які є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені [5].

Отож, за своєю суттю рішення вищих судових інстанцій дійсно є прецедентними та можуть містити ознаки нормотворення. Висновки ВС щодо застосування норм права стають орієнтиром для всієї правозастосовної системи, що формує особливий вид нормативності - прецедентне тлумачення.

Слід водночас визнати, що така можливість зумовлює і певні ризики для правової визначеності (legal certainty), адже стрімку зміну правової практики неможливо передбачити. Аналізуючи подібний випадок у справі «Беян проти Румунії (№ 1)» (Case of Beian v. Romania № 30658/05) ЄСПЛ у п. 39 свого рішення зазначив: «Замість того, щоб виконувати свою функцію у встановленні стандартів тлумачення, касаційний суд сам став джерелом правової невизначеності, тим самим підрвавши довіру суспільства до судової системи» [1]. Тож зміна правових позицій має бути виваженою та зумовлюватися дійсно вагомими підставами.

Водночас, слід усвідомлювати, що створення нових норм або ж зміна існуючих не є завданням суду, залишаючись прямою та виключною функцією законодавчого органу. Суд не здатний ініціювати розгляд справи, обрати її зміст для вирішення питання про доцільність врегулювання, він лише здійснює юридичний аналіз поставленої перед ним ситуації, намагаючись забезпечити її справедливе вирішення.

Попри обов'язковість судового рішення, воно діє локально, виключно на учасників справи і в чітко визначених межах. Дієві механізми поширення його висновків та норм на усіх інших осіб відсутні. Фактично, з позиції правової спільноти, судові рішення, особливо ухвалені за наслідком касаційного перегляду справи, здатне лише сформулювати теоретичне бачення описаної у ньому ситуації, визначити ймовірні межі дії правової норми та спрогнозувати результат її застосування. Тож судові рішення не формує право, а лише вказує на особливості його дії, розкриває природу та сутність.

Підтвердженням цієї позиції слід вважати і наявність в процесуальних кодексах інституту відступу від попередніх правових позицій ВС. Зокрема, ст. 434-1 КПК України, 403 ЦПК України, 346 КАС України містять норму, зміст якої полягає в тому про те, що суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати (об'єднаної палати), якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду. Інститут відступу від попередніх правових позицій ВС водночас свідчить про те, що судові правотлумачення є не статичним прецедентом а динамічним процесом. Це додатково підтверджує тезу, що суд не просто «відкриває» право, а адаптує його зміст до мінливих стандартів справедливості.

Тобто, на рівні процесуальних кодексів закріплено правило, яке зобов'язує суди нижчих інстанцій неухильно дотримуватися правових позицій Верховного суду (що очевидно повинно забезпечити дотримання єдності судової практики). Водночас, на етапі касаційного перегляду рішень Верховний суд має право передати справу на розгляд вищої/об'єднаної палати, якщо вважає за необхідне відступити від своєї попередньої правової позиції. Ці обставини дозволяють сформулювати декілька висновків:

1) Суди першої та апеляційної інстанції зобов'язані дотримуватися правової позиції Верховного суду.

2) На стадії касаційного перегляду справи Верховний суд вправі відступити від своєї попередньої правової позиції, що реалізується шляхом передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати чи Великої палати ВС.

3) Інститут відступу від попередніх позицій ВС є механізмом самокорекції судової влади. Це підтверджує, що судова правотворчість не є свавільною; вона підпорядкована логіці еволюції права. Якщо попередня правова позиція заважає ефективному захисту прав людини, суд не просто може, а зобов'язаний від неї відступити.

Цікавим є також питання правових наслідків неврахування судами першої та апеляційної інстанції правових висновків Верховного суду. Попри наявність у процесуальних кодексах норми про необхідність врахування відповідними судовими органами правових висновків верховного суду, недотримання судом цієї вимоги не спричиняє автоматичної нечинності та скасування судового

рішення. Фактично доцільність оскарження відповідного рішення з мотивів його ухвалення без врахування висновків ВС вирішується на розсуд сторін спору. У разі, якщо вони не скористаються своїм правом на оскарження – рішення набере законної сили та стане обов'язковим до виконання, навіть якщо воно суперечить діючій правовій позиції. Таким чином, можемо стверджувати що хоча висновки верховних судів і мають істотне значення для вирішення спорів, однак вони позбавлені статусу загальнообов'язкової норми права.

Висновки. Підсумовуючи, можемо зауважити, що судове тлумачення є живим способом пізнання права та іноді умовно здатне створювати право, заповнюючи порожнечі в нормативному регулюванні, або ж надаючи нової оцінки нормам, форма вираження яких очевидно не відповідає змісту та цілям права, зокрема через втрату ними актуальності.

Судове тлумачення є складним інтелектуально-вольовим процесом, який поєднує логічний аналіз юридичного тексту з герменевтичним пошуком вкладених у нього смислів, орієнтованим на ідею верховенства права та сприйняття справедливості. Формуючи правову позицію суд не лише відтворює право, а й інколи здатен м'яко створювати його: змінюючи практику застосування, підхід до розуміння та тлумачення норми, умов її дії, адаптує до стандартів міжнародного права, тощо.

Хоча такий акт тлумачення не створює правової норми у звичному для нас розумінні, він здатен висвітлити існування виключної юридичної проблеми, прогалини чи колізії, так би мовити запропонувати внесення відповідних змін до правових актів законодавчим органом.

В умовах динамічних соціальних змін відповідна судова «правотворчість» видається об'єктивно необхідною адже слугує збереженню актуальності норм, забезпечуючи баланс між стабільністю правової системи та її здатністю до розвитку.

Водночас, слід зауважити що вимоги забезпечення ефективної правової визначеності зумовлюють необхідність проведення подальших наукових досліджень критеріїв обов'язковості судових висновків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беян проти Румунії (№ 1) (Case of Beian v. Romania) Рішення ЄСПЛ від 06.12.2007 (заява № 30658/05).
2. Гадамер, Ганс- Георг Истина і метод / пер. О. Мокровольський. К.: Юніверс, 2000. 464 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf.
3. Кельзен, Ганс. Чисте Правознавство: з додатком: Проблема справедливості / пер. з нім. О. Мокровольський. К.: Юніверс, 2004. 496 с., URL: <https://lib.in.ua/162072-chyste-pravoznavstvo-z-dodatkom-problema-spravedlyvosti>.
4. Козюбра М.І. Судова правотворчість: аномалія чи іманентна властивість правосуддя. Право України. 2016. № 10. С. 38-48. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11425>.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Копитова О.С. Теоретико-правові засади судового правозастосування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021, 524 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7f6f87c1-2fc3-4769-9725-816c1dca052e/content>.
7. Нормотворча діяльність : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. В. Шишка. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 400 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7450/1/normotv-diyaln_20-05-MAKET.pdf.
8. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія / А.М. Бернюков та ін. / (Відп. ред. В.С. Бігун). Київ, 2009. 316 с.
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 N 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
10. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні: монографія. Київ: Реферат, 2007. 640 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026